СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“
СВИЩОВ

Катедра „Индустриален бизнес
и предприемачество“

СБОРНИК

с доклади от кръгла маса

ИНДУСТРИАЛНИЯТ БИЗНЕС И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНИ ТРАНСФОРМАЦИИ

16 октомври 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Сборник с доклади от кръгла маса:

ИНДУСТРИАЛНИЯТ БИЗНЕС И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНИ ТРАНСФОРМАЦИИ

16 октомври 2026 г.

Академично издателство „Ценов“
Свищов, 2026

Организационен комитет:
доц. д-р Сергей Найденов
гл. ас. д-р Явор Станев
гл. ас. д-р Ивайло Костов
ас. д-р Александър Личев

Редакционен съвет:
Проф. д-р Атанас Атанасов
проф. д-р Анета Денева
проф. д-р Любчо Варамезов
доц. д-р Сергей Найденов
доц. д-р Искра Пантелеева
доц. д-р Емил Николов

Рецензенти:
проф. д-р Анета Денева – *Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов*
проф. д-р Любчо Варамезов – *Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов*
доц. д-р Сергей Найденов – *Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов*
доц. д-р Искра Пантелеева – *Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов*
доц. д-р Емил Николов – *Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов*

Сборникът с пълните текстове на докладите е изготвен и публикуван в рамките на дейностите по повод 90-годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Авторите носят цялата отговорност за изразените мнения и становища, за обосноваността, достоверността и оригиналността на своите материали.

© Академично издателство „Ценов“ – Свищов

ISBN 978-954-23-2692-2

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS

Collection of Papers from the Round Table:

INDUSTRIAL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP AMIDST GLOBAL TRANSFORMATIONS

16 October 2026

Academic Publishing House „Tsenov“
Svishtov, 2026

Organising committee:
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Head Assist. Prof. Yavor Stanev, PhD
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, PhD
Asst. Prof. Alexander Lichev, PhD

Editorial committee:
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Prof. Aneta Deneva, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Assoc. Prof. Emil Nikolov, PhD

Reviewing committee:
Prof. Aneta Deneva, PhD – *D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov*
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD – *D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov*
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD – *D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov*
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD – *D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov*
Assoc. Prof. Emil Nikolov, PhD – *D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov*

Full paper proceedings book is designed and published as part of the activities under the 90th anniversary of the D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov.

All authors are fully responsible for the views and opinions expressed, as well as for the validity, reliability, and originality of their papers.

© Academic Publishing House „Tsenov“ – Svishtov

ISBN 978-954-23-2692-2

СЪДЪРЖАНИЕ

КАЧЕСТВОТО КАТО КАТЕГОРИЯ **10**
Анета Денева

МАНИПУЛИРАНЕТО НА РАБОТНОТО МЯСТО – ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СТУДЕНТИТЕ **19**
Венета Христова

СОЦИАЛНИЯ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ **34**
Любчо Варамезов, Любомир Николов

ТЕОРИИ И МОДЕЛИ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ **42**
Любчо Варамезов, Любомир Николов

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИЯ ФАКТОР В ГРАЖДАНСКАТА АВИАЦИЯ **49**
Галина Тодорова

ПРЕДПОСТАВКИ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВЕНИ ПРЕДПРИЯТИЯ КАТО ДОСТАВЧИК НА МАЛКИ ТЪРГОВСКИ ФИРМИ **55**
Даниел Павлов, Виолета Янколова-Али

ОТ ЧОВЕКОЦЕНТРИЗЪМ КЪМ КОГНИТИВНА АВТОНОМИЯ – КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА ИНДУСТРИЯ 6.0 В ЕРАТА НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ **60**
Емил Николов

ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ ИНОВАЦИИ ЧРЕЗ КРЪГОВИ МОДЕЛИ – НОВИ БИЗНЕС ВЪЗМОЖНОСТИ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНИ ТРАНСФОРМАЦИИ **73**
Искра Пантелеева

РОЛЯТА НА ИНТЕЛИГЕНТНИТЕ ЦИФРОВИ ЕКОСИСТЕМИ В ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ **80**
Кремена Маринова-Костова

ТЕХНИЧЕСКИЯТ ПРОГРЕС И ИНОВАЦИИТЕ ВЪВ ФИЛОСОФСКИ КОНТЕКСТ **86**
Пламен Павлов

ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ В ОТЧИТАНЕТО НА УСТОЙЧИВОСТТА И УПРАВЛЕНИЕТО НА РИСКА В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ **95**
Радосвета Кръстева-Христова

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ -КРИТИЧЕН ПРЕГЛЕД И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА В УСЛОВИЯТА НА ПЪЛНОПРАВНО ЧЛЕНСТВО В ЕВРОЗОНАТА **103**
Сергей Найденов, Добрин Ганчев

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ В ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ ВЪРХУ ЕЛЕКТРОННИТЕ ПРОДАЖБИ: ЕВРОПЕЙСКО СРАВНИТЕЛНО ПРОУЧВАНЕ **114**
Симеонка Петрова

СТРУКТУРНИ ПРОМЕНИ НА ВЪГЛЕРОДНИТЕ ЕМИСИИ ПО ИЗТОЧНИЦИ НА ЗАМЪРСЯВАНЕ **123**
Стела Касабова

РАЗВИТИЕ НА ЕЛЕКТРОННАТА ТЪРГОВИЯ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ ПРЕРАБОТВАЩАТА ПРОМИШЛЕНОСТ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2016–2025 г. **131**
Зоя Иванова

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПРОИЗВОДСТВЕНИТЕ ПРОЦЕСИ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ **141**
Ивайло Костов

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА СЛАБИТЕ МЕСТА В ИНСПЕКТИРАНИЯ ОБЕКТ **149**
Надежда Цветкова

IMPROVEMENTS IN ENTERPRISE OPERATIONS MANAGEMENT RESULTING FROM THE APPLICATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE **156**
Stefan Kalpachev

ОПТИМИЗИРАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА МЕЖДУНАРОДНАТА ТЪРГОВИЯ С БИОЛОГИЧНИ РЕСУРСИ **163**
Цветелина Кабакчиева

ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В БЪЛГАРИЯ - ДИНАМИКА И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ **169**
Явор Станев

РАЗВИТИЕ НА ПАМУКОПРОИЗВОДСТВОТО В БЪЛГАРИЯ **176**
Александър Личев

ОСНОВНИ ПОДХОДИ ЗА КЛАСИФИКАЦИЯ НА ТРУДОВАТА МОТИВАЦИЯ В КОНТЕКСТА НА МРЕЖОВОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА **185**
Анелия Станева

РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА – ОБХВАТ И СЪДЪРЖАТЕЛНИ КОМПОНЕНТИ **191**
Деница Гъркова

ОРГАНИЗАЦИОННО УЧЕНЕ И ESG ИНТЕГРАЦИЯ ЧРЕЗ ИГРОВО-БАЗИРАНО ОБУЧЕНИЕ **198**
Десислава Белева-Димитрова

ПРИЕМЪТ НА ЧУЖДЕСТРАННИ СТУДЕНТИ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА КОНКУРЕНЦИЯ: ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И КОНТРОЛНИ МЕХАНИЗМИ **208**
Диана Маринкова

ИНОВАЦИОННО РАЗВИТИЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА В УСЛОВИЯ НА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0 ..... **214**
Захари Пенев

ОСОБЕНОСТИ НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА **222**
Калин Борисов

ТЕОРЕТИЧНИ МОДЕЛИ ЗА ИНОВАЦИОННО РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ **230**
Калин Борисов

АНАЛИЗ НА НОРМАТИВНАТА БАЗА И НА КОЛИЧЕСТВАТА ПУСНАТО НА ПАЗАРА ЕЛЕКТРИЧЕСКО И ЕЛЕКТРОННО ОБОРУДВАНЕ **237**
Калин Карев

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД ПРОЕКТНОТО ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ **248**
Мария Иванова Павлова-Кондрова, Любка Минчева Илиева

ПАЗАРНО РАЗВИТИЕ НА БИОБАЗИРАНИТЕ ИНДУСТРИИ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНИ ТРАНСФОРМАЦИИ **255**
Преслав Георгиев

УПРАВЛЕНИЕ НА ЗНАНИЕТО В БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИТЕ – ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА **262**
Стела Маринова, Любчо Варамезов

ЗЕЛЕНИ ТЕХНОЛОГИЧНИ ИНОВАЦИИ И СТОЙНОСТ НА ФИРМАТА В КИТАЙСКИЯ ИНДУСТРИАЛЕН СЕКТОР: МОДЕРИРАЩАТА РОЛЯ НА ФИНАНСОВИТЕ ОГРАНИЧЕНИЯ **270**
Синюе Ду

РОЛЯТА НА КОНТРОЛА ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В ЗЕМЕДЕЛИЕТО ЧРЕЗ ФИНАНСОВОТО ПОДПОМАГАНЕ ПО ДИРЕКТНИТЕ ПЛАЩАНИЯ В РАМКИТЕ НА ОБЩАТА СЕЛСКОСТОПАНСКА ПОЛИТИКА **283**
Снежана Парушева-Ламбева

ПРЕХОД НА БЪЛГАРИЯ КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0 ..... **296**
Тихомир Георгиев

ПЛАНИРАНЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – РЕЗУЛТАТИ ОТ ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ В ОБЛАСТ ВАРНА **303**
Явор Каравелски

ESG ЕФЕКТИВНОСТ И СТОЙНОСТ НА ФИРМАТА ПРИ ПАЗАРНО ПОГРЕШНО ОЦЕНЯВАНЕ: ДАННИ ОТ ИНДУСТРИАЛНИЯ СЕКТОР НА КИТАЙ **310**
Ян Фу

ЕВРОПЕЙСКА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ И ВНЕДРЯВАНЕ НА МАЛКИ МОДУЛНИ РЕАКТОРИ В ЕВРОПА - ПРАВНИ, ПОЛИТИЧЕСКИ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ ЗА БЪЛГАРИЯ **323**
Албена Белянова, Борислав Боев

ФОРМИРАНЕ НА ПЪРВОНАЧАЛНА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА ГРАМОТНОСТ У ПЪРВОКЛАСНИЦИТЕ В КОНТЕКСТА НА РЕАЛНА ПАЗАРНА СРЕДА **334**
Милка Венкова

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЪВРЕМЕННИЯ БИЗНЕС **340**
Даяна Пламенова Лучева

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО СРЕДСТВО ЗА ОПАЗВАНЕ И ПОПУЛЯРИЗИРАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО……...383
Димитрийка Чакова

ВНЕДРЯВАНЕ НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА И ЗЕЛЕНИ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВ БИЗНЕС **357**
Милена Христова

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА СЛАБИТЕ МЕСТА В ИНСПЕКТИРАНИЯ ОБЕКТ

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова[1]

Резюме: *През последните години Агенцията за държавна финансова инспекция като утвърдена контролна институция в България положи сериозни усилия в надграждане и работа по приоритетни проекти. „Подобряване на инспекционния контрол, осъществяван от Агенцията за държавна финансова инспекция“ е проект, който е финансиран по приоритетна ос № 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ на Оперативна програма „Добро управление“. Счита се, че в условия на кризи, процесите по усъвършенстване и адаптиране към добри практики задължително преминават през осъзната и глобална промяна. Промяна, която касае инспекционният контрол, процедурите, документирането и нормативната рамка. В доклада се разглеждат въпросите, свързани с откриване на слабите, проблемните места в инспектираните обекти. Разкриването е възможно след осъществен инспекционен контрол от страна на контролните органи. В тази връзка са анализирани два етапа за идентифициране на слабостите – установителен и въздействащ. Целта при контролната дейност е да се открият слабите места и след това да се предложат мерки за тяхното отстраняване.*

Ключови думи: *финансова инспекция, финансов инспектор, легитимация, отклонения, корекция, инспектиран обект.*

JEL: G28, C10, L83

IDENTIFICATION OF WEAKNESSES IN THE INSPECTED OBJECT

Head Assist. Prof. Nadezhda Tsvetkova, PhD

Abstract: *In recent years, the Public Financial Inspection Agency – an established oversight institution in Bulgaria – has made significant efforts to enhance its operations and advance priority projects. „Improving the inspection control exercised by the Public Financial Inspection Agency“ is a project funded under Priority Axis 2, „Effective and professional management in partnership with civil society and business“, of the „Good Governance“ Operational Programme. It is understood that, in times of crisis, the processes of improvement and adaptation to best practices necessarily entail a conscious and comprehensive transformation – one that affects inspection controls, procedures, documentation, and the regulatory framework. The report examines issues related to identifying weaknesses and problem areas within the inspected entities. Such identification is made possible through the inspection controls carried out by the oversight bodies. In this context, two stages of identifying weaknesses are analyzed: the detection stage and the remedial stage. The*

[1] n.tsvetkova@uni-svishtov.bg, СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов, катедра „Контрол и анализ на стопанската дейност“, България.

objective of the oversight activity is to identify weaknesses and subsequently propose measures to rectify them.

Keywords: *financial inspection, financial inspector, identification, deviations, correction, inspected object.*

JEL: G28, C10, L83

През последните години в контролните институции се наблюдават сериозни промени и трасформации. Тези процеси предопределят и значими промени в техните структури, организация, роля и ефективност. Променящата се законова рамка и бързото развитие на технологиите, поставят сериозни предизвикателства пред тях. Стремежът към нови хоризонти и усъвършенстване се открива в работата на контролните органи по посока на обучения и проекти.

С настоящия доклад се поставя за разглеждане релацията контрол – идентифициране – превенция при инспектираните обекти.

На първо място възниква потребността от контрол. Той се явява носител на контролна информация, която е специфична и е в основата за стартиране на контролната дейност.

В България външният финансов контрол се осъществява от Агенция за ДФИ. Този контрол е специализиран. Чрез него се контролира и проверява приложимостта на финансови и други правни разпоредби, които уреждат боравенето с публични средства (Агенция за държавна финансова инспекция, 2023, с. 6).

Процедурата по стартиране на финансовия контрол включва иницииране (Агенция за държавна финансова инспекция, 2024, гл. 3).

Връчва се заповед за провеждане на финансова инспекция[2] по образец, част от регистрите на Агенция за държавна финансова инспекция /АДФИ/.

След издаването на заповедта до 3 работни дни, директорът на дирекция „Правна“ определя консултиращ юрисконсулт. Той уведомява и началника на отдела и разпределения юрисконсулт по електронната поща. Подписаната заповед за възлагане на финансовата инспекция се регистрира в деловодството и се изпраща за информация на директора на дирекция „Инспекционна дейност“ и директора на дирекция „Правна“. Те организират информирането на контролния орган и на началника на отдел в дирекция „Инспекционна дейност“, както и юрисконсулта и началника на отдела в дирекция „Правна“, които имат отношение към инспекцията (Агенция за държавна финансова инспекция, 2023, с. 25).

[2] Правилник за прилагане на Закон за ДФИ, ДВ. бр.65, 2006 г., последно изм. бр. 94, 2024 г., чл. 14, ал. 1-6.

Финансовите инспектори задължително се *легитимират.* Това е специфична законова процедура, при която освен заповедта, се представя и служебна *инспекторска карта* пред ръководството на инспектирания обект (Закон за държавната финансова инспекция, 2006, чл. 14, ал. 1, т. 1).

Освен от позицията на външния контрол, идентифицирането на слабите места е възможно и от позицията на вътрешния контрол.

Някои автори разглеждат възможните сигнали за нередности като *ранно обследване* на обекта и считат, че са необходими изпреварващи действия от страна на неговия ръководител.

Динамичните проблеми в съвременната икономическа реалност, кризите и неизвестността, налагат проверки в обектите. За ограничаване на кризите и негативните последици от тях, от съществено значение е разпознаването на слабите места. Тоест тук мнението, което се затвърждава е, че вътрешният контрол и неговата приложимост има своето място при откриване на слабите места в обектите. Следователно сигналите и отклоненията в тези обекти могат да бъдат разпознати и от органите на вътрешния контрол. Авторът разглежда *диагностиката*, като инструмент за ранно разпознаване на сигнали за пропуски и нередности (Стоянова, б.д., с. 203).

Авторът прави предложение за извършване на ранна диагностика на предприятието и пълно проучване на действителната картина. Използвайки тези виждания и в допълнение към тях, напълно е аргументирана потребността от *контрол* – без него е невъзможно да се уловят *слабите места* и да се предложат *мерки* за тяхното елиминиране. Във фокуса на дейностите се включват:

1. Оценка на действителното състояние на обекта.
2. Определяне на отклоненията.
3. Оценка на функциониране на предприятието в условия на бързо променяща се среда.

Ръководителят се сблъсква с проблем, когато трябва да вземе важно решение с противоречиви алтернативи и с неясно дефинирани параметри. Опитът за излизане от него, може да доведе до прибързаност и грешки. Начините, към които прибягват повечето ръководители се определят от стремежа за удовлетворяване на социално-ролевите очаквания и вътрешните мотивационни импулси или решаване на дилемата между организационна целесъобразност и лична удовлетвореност. Най-добрите решения са тези, които съчетават и двете. Въз основа на това становище, може да се формулира извода, че и организаторските и психологическите и мотивационните качества на ръководителя оказват влияние върху решенията за откриване на слабите места. (Хаджийски, б.д., с. 952-953).

На второ място въпросът е свързан с *идентифицирането*. За да се идентифицират *слабите места* е необходимо да са изпълнени следните *условия*:

1. Проведена контролна дейност.

2. Приключена контролна дейност.
3. Установени резултати.

Посочените условия и процедури няма как да се реализират без прилагането и спазването на *законовата рамка*. Цялостният контролен процес е немислим без използването на *законови* критерии и правила.

Всяка контролна дейност е и нормативна дейност, тъй като законосъобразното поведение и целесъобразните действия са посочени в законите, правилниците, наредбите и инструкциите.

Правната регламентация, която кореспондира с *външния финансов контрол,* може да се установи от посочените нормативни актове:

- ✓ Закон за Държавната финансова инспекция /ЗДФИ/.[3]
- ✓ Правилник за прилагане на Закона за ДФИ /ППЗДФИ/.[4]
- ✓ Закон за административните нарушения и наказания /ЗАНН/.
- ✓ Инструкция за формата, реда, сроковете и движението на документите и актовете, съставяни при извършване на финансови инспекции от органите на Агенция за ДФИ, /вътрешен акт, прилаган от Агенция за ДФИ/.
- ✓ Наръчник на инспектора /вътрешен акт прилаган, от Агенция за ДФИ/.[5]

Агенцията за ДФИ е институцията, която разработва цялостната политика при инспекционния контрол и базира своята контролна дейност чрез тяхното прилагане. Контролът се упражнява от *финансови инспектори*.

Кои са адресатите на държавната финансова инспекция? (Агенция за държавна финансова инспекция, 2023, с. 15–16).

Адресатите на външния финансов контрол са проверявани лица и организации според Закона за държавната финансова инспекция:

- ✓ бюджетните организации;
- ✓ държавните предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон, както и в общинските предприятия;
- ✓ търговските дружества с блокираща квота държавно или общинско участие в капитала;
- ✓ търговските дружества, в чийто капитал участва с блокираща квота лице по т. 2 или 3;
- ✓ юридическите лица, имащи задължения, гарантирани с държавно или общинско имущество;
- ✓ юридическите лица по Закона за юридическите лица с нестопанска цел и неперсонифицираните дружества по Закона за задълженията и договорите, в които държавата или общината участват пряко или косвено в имуществото им;

[3] https://www.adfi.minfin.bg/bg/13, последно използван на 10 септември 2026 г.
[4] https://www.adfi.minfin.bg/bg/13, последно използван на 10 септември 2026 г.
[5] https://www.adfi.minfin.bg/bg/210, последно използван на 10 септември 2026 г.

- ✓ администраторите на помощ, получателите на държавни или минимални помощи, лицата, финансирани със средства от държавния или от общинските бюджети, по международни договори или програми на Европейския съюз, както и лицата, финансирани със средства от държавните предприятия от Търговския закон във връзка с разходването на тези средства и други.
- ✓ възложителите на обществени поръчки, въз основа на одобрен годишен план за инспекции по чл. 238, ал. 4 от Закона за обществените поръчки;
- ✓ енергийните предприятия, осъществяващи дейности при регулирани, включително при преференциални цени на електрическа енергия, съгласно Закона за енергетиката относно финансово-стопанската и отчетната им дейност.

Контролните органи за идентифициране на слабите места използват различи доказателства. Например при събрани достатъчни доказателства за вече извършени административни нарушения от длъжностни лица на инспектираната организация, се оформя акт за установяване на административно нарушение от финансов инспектор (Агенция за държавна финансова инспекция, 2021, чл. 27–29, ал. 1). Актът за административно нарушение се съставя в три еднообразни екземпляра, от които един за длъжностното лице и два за Агенцията.

Между констатациите и доказателствата има връзка. Направените констатации от провеждащия инспекцията финансов инспектор се *документират* задължително. Те подкрепят неговата версия. Различните доказателства могат да бъдат под формата на:

- ✓ справки, съотносими към инспекцията;
- ✓ таблици, съставени от финансовия инспектор;
- ✓ сведения по специфични въпроси на инспекцията;
- ✓ писмени заключения на експерти;
- ✓ обяснения от длъжностни лица;
- ✓ констативни протоколи;
- ✓ заверени копия на документи;
- ✓ данни за движението на стоково-материалните ценности и паричните ценности. (Крумов, Кр., & Цветкова, Н., 2023, с. 70–71).

Контролният орган анализира правдиво ли са отразени констатациите и резултатите. Това ще позволи максимално постигане на прозрачност и ефективност. Осъществяват се и допълнителни последващи проверки, които са съотносими към съдържанието на проекта на актовете.

При проверките, директорът на Агенцията се подпомага от служители на дирекция „Правна“ (Закон за държавната финансова инспекция, 2006, чл. 42).

Те проверяват акта с оглед на неговата законосъобразност, обоснованост и доказуемост. Заедно с това те извършват и оценка относно възраженията и събраните доказателства. След посочените действия, те предлагат проект за произнасяне. Три са *критериите,* поради които се правят допълнителни проверки от служителите на отдела – проверка за законосъобразност, за обоснованост и за доказуемост.

Функцията на юриста се изразява в процесуална помощ на целия процес и недопускането на факти, които не са изяснени и подкрепени със законови доказателства в резултат, на които актът може да бъде оборен в съда.

Финансовият инспектор прилага към акта и *копие* от водената кореспонденция с юриста във връзка с представения за съгласуване проект на акт. Съставените преписки се регистрират според вътрешните правила в деловодството на Агенцията за държавна финансова инспекция. Това се случва чрез вписване в задължителен регистър и по *хронология* на тяхното постъпване.

Финансовият инспектор публикува в създадената споделена *папка* проекта на акт, достъп до който е осигурен на юрисконсулта и на началника на отдел „Инспекционна дейност“ за *становище* относно *правната и фактическата му обоснованост*. За публикувания проект, финансовият инспектор уведомява юрисконсулта и началника на отдела по електронната поща (Агенция за държавна финансова инспекция, 2023, с. 36).

Посредством посочените по-горе действия и процедури се осъществява *предварителен, текущ и последващ контрол* върху създадените и приключилите инспекционни преписки.

Във връзка с *превенцията* следва да се отбележи, че са приложими два етапа – *установителен етап* и *въздействащ етап.* (Агенция за държавна финансова инспекция, 2023, с. 22–23).

Установителният етап се реализира чрез предходните дейности – контрол и идентифициране на слабите места, които вече бяха разгледани в конкретния доклад. При въздействащия етап, за да се набележат и да се приложат ефективни *мерки* за въздействие, се оценяват и анализират *резултатите* след инспекционен контрол. Пристъпва се към *пълна систематизация* на нарушенията, щетите и вредите /слабите места/, които са констатирани. *Проучват се* съпричастните длъжностни лица, на които им е вменена конкретна дейност и отговорности, според действащото трудово законодателство. На същите лица се *връчват* актовете, които вече са съставени от финансовите инспектори. Тези актове се *изпращат* на органите на досъдебното и съдебното производство за произнасяне на съдебно решение.

Заключение

За да се открият слабите места в обектите, се откроява *потребността* от контрол – вътрешен и външен. Корекции са възможни при нарушено равновесие в инспектираните обекти, чрез изготвяне на допълнителни документи и процедури от финансовите инспектори от дирекция „Инспекционна дейност“ и от юрисконсултите. Техните мотиви, заключения и юридическо посредничество, подпомагат в дълбочина контролния процес и гарантират законосъобразността и обосноваността на актовете след приключване на финансовия контрол в тях.

Използвани източници:

Крумов, Кр., & Цветкова, Н. (2023). *Контрол върху стопанската и финансовата дейност: Академичен учебник за бакалаври*. Център за дистанционно обучение, АИ – Ценов, Свищов.

Закон за държавната финансова инспекция. (2006). *Държавен вестник*, бр. 33; последно изменение: бр. 11 от 2024 г.

Правилник за прилагане на Закона за държавната финансова инспекция. (2006). *Държавен вестник*, бр. 65; последно изменение: бр. 96 от 2024 г.

Закон за административните нарушения и наказания. (1969). *Държавен вестник*, бр. 92; последно изменение: бр. 79 от 2024 г.

Агенция за държавна финансова инспекция. (2021). *Инструкция за формата, реда, сроковете и движението на документите и актовете, съставяни при извършване на финансови инспекции от органите на Агенция ДФИ*.

Агенция за държавна финансова инспекция. (2020). *Правила за разглеждане на постъпили в Агенция ДФИ молби, жалби и сигнали*.

Агенция за държавна финансова инспекция. (2024). *Наръчник на инспектора*. https://www.adfi.minfin.bg/bg/210 (последно използван на 10 септември 2026 г.).

Агенция за ДФИ. (б.д.). https://www.adfi.minfin.bg/bg/210 (последно използван на 10 септември 2026 г.).

Агенция за държавна финансова инспекция. (2023, юни). *Наръчник на юрисконсулта*.

Стоянова, М. (2023). Алгоритъм за анализ и оценка на ранно разпознаване на слаби сигнали за възникване на възможна криза в бизнес организации, *сборник доклади от университетска научна конференция, Логистика и обществените системи, 16-17 март, Издателски комплекс на НВУ Васил Левски, В. Търново.*

Хаджийски, Д. (2026). Аз-концепцията на ръководителя и алгоритмичната функционалност на изкуствения интелект при вземане на решение, *сборник доклади от научна конференция, Логистика и обществените системи, „Знание, наука, иновации, технологии“ В. Търново, CD.*